

Zvēri pie sava e-pasta!

2016-04-20

E-pasts jeb elektroniskais pasts ir teksta ziņojumu vai datu apmaiņa komunikāciju tīklā, piemēram, iekšējā tīklā vai internetā, parasti starp dažādiem datoriem vai ierīcēm. Mūsdienās tas ir viens no izplatītākajiem komunikācijas līdzekļiem, ko ikdienā personas izmanto savstarpējai saziņai, dažādu reklāmas pakalpojumu sniegšanai, līgumu slēgšanai, kā arī saziņai ar valsts iestādēm. Nereti e-pastā var būt iekļauta tāda informācija, kas var būt svarīga arī tiesā nonākušu strīdu risināšanā.

Situācijas var būt dažādas: e-pasts var kalpot kā pierādījums, piemēram, darba devēja un darbinieka strīdos, kad darbinieka e-pastos ir redzami darbinieka pārkāpumi, kā arī konkurences tiesību pārkāpumu konstatēšanai, kad e-pasta sarakstēs redzamas aizliegtas tirgus dalībnieku vienošanās. Taču, lai e-pastu tiesā varētu uzskatīt par pierādījumu, tam jābūt ticamam, pieļaujamam un attiecināmam.

Rakstveida pierādījumi

Raugoties uz e-pastu kā elektronisku pierādījumu, secināms, ka skaidri tas par tādu ir uzskatīts vienīgi Kriminālprocesa likuma [136.pantā](#) "Elektroniskie pierādījumi": "Par pierādījumu kriminālprocesā var būt ziņas par faktiem elektroniskas informācijas formā, kas apstrādāta, uzglabāta vai pārraidīta ar automatizētas datu apstrādes ierīcēm vai sistēmām." Savukārt ne [Civilprocesa likumā](#), ne [Administratīvā procesa likumā](#) nav atsevišķas normas, kurā būtu tieši paredzēts, ka elektroniskie pierādījumi būtu uzskatāmi par pierādīšanas līdzekli. Taču tas nenozīmē, ka civilprocesā vai administratīvajā procesā e-pasts nav pieļaujams pierādīšanas līdzeklis.

Praksē e-pasti tiek attiecināti uz rakstveida pierādījumiem, kas saskaņā ar [Civilprocesa likumu](#) un [Administratīvā procesa likumu](#) ir pieļaujami, lai gan tiesu praksē vērojami arī tādi gadījumi, kad tiesas elektronisko pierādījumu pievienošanu lietas materiāliem noraida. Pierādījuma pieļaujamības vērtējumā būtiskāka nozīme ir veidam, kādā tiek iegūti pierādījumi, – tiem jābūt iegūtiem likumā paredzētajā kārtībā no likumā paredzētiem avotiem, lai to iegūšanā tiktu ievērotas procesuālās normas un likumā neaizliegti paņēmieni.

E-pasta pierādījumu attiecināmība

Pierādījuma attiecināmības vērtējumā tiesa vērtē, vai e-pasts ir tāds pierādījums, kuram ir nozīme lietā. Tas nozīmē, ka ziņām par faktiem tieši vai netieši jāapstiprina lietā pierādāmo apstākļu esamība vai neesamība, kā arī citu pierādījumu ticamība vai neticamība, izmantošanas iespējamība vai neiespējamība. Līdz ar to tiesa, visticamāk, nepieņems kā

pierādījumu, piemēram, e-pasta saraksti, kas sastāv no 400 vēstulēm un kas saturiski neattiecas uz izskatāmo strīdu, jo tai nebūs nozīmes lietā. Tiesām ir pienākums pārbaudīt visus lietā iesniegtos pierādījumus – to ticamību, pieļaujamību un attiecināmību, iekļaujot atbilstošu argumentāciju tiesas nolēmumā.

Nevienam pierādījumam nav iepriekš noteikta spēka (kriminālprocesā – augstāka ticamības pakāpe nekā pārējiem pierādījumiem), kas saistītu tiesu. Tas nozīmē, ka e-pasta sarakstēm ir tāds pats spēks kā, piemēram, liecinieku liecībām, citiem rakstveida dokumentiem, dažādiem lietiskajiem pierādījumiem u.c. Arī tad, ja lietā ir pretrunīgi pierādījumi, tiesai ir pienākums izvērtēt visus pierādījumus. Tiesa dod priekšroku vienam no šiem pierādījumiem, un tā nevar atzīt faktus par nepierādītiem bez atbilstošas argumentācijas.

Sarakstes īstums

E-pasta sarakstes izmantošanai par pierādījumu var būt dažādi šķēršļi. Ja kāds no lietas dalībniekiem apstrīd pierādījuma īstumu, tiesa var neatzīt e-pasta saraksti par ticamu pierādījumu.

Elektronisko sūtījumu izdrukā no strīda pušu veiktās elektroniskās sarakstes var liecināt tikai par šāda sūtījuma veikšanu, nevis par tā nosūtītāju, tātad autoru, un tas var ietekmēt pierādījumu ticamību. Līdz ar to var būt gadījumi, kad, izmantojot citas personas pieejas, tiek sūtīti e-pasti, uzdodoties par šo personu.

Tāpat jāņem vērā, ka elektroniskos dokumentus ir viegli viltot, tādēļ tiesai var rasties šaubas par e-pasta sarakstes īstumu. Tehniski ir iespējams konstatēt datu saturu, kā dati apstrādāti, izmainīti, pārsūtīti un uzglabāti, kad (atbilstoši sistēmas pulkstenim) un kurā tehniskā un informācijas resursa daļā tas noticis, ar kāda lietotāja piekļuves tiesībām tas darīts, kādiem lietotājiem dotas tiesības tiem piekļūt un mainīt tos u.c. Taču jāņem vērā, ka šī informācija ne vienmēr būs pieejama personai, kas vēlas sniegt tiesā pierādījumus e-pasta sarakstes veidā. Tā kā visprecīzāko informāciju par e-pasta sarakstes īstumu un tās tehnisko informāciju var sniegt uzglabāšanas (*hosting*) pakalpojumu sniedzēji, var būt gadījumi, kad persona nevar piekļūt šiem datiem, ja, piemēram, pakalpojumu sniedzējs atrodas ārzemēs vai nereaģē uz personas lūgumiem.

Tā kā tiesā var sniegt vienīgi tiesiskā ceļā iegūtus pierādījumus, jāņem vērā, ka prettiesiski iegūtas e-pasta sarakstes var atzīt par nepieļaujamu pierādījumu. Kā piemēru var minēt gadījumu, kad tiek risināti strīdi starp darbinieku un darba devēju. Saskaņā ar [Fizisko personu datu aizsardzības likumu](#) darbiniekam ir tiesības uz privātās korespondences privātumu un konfidencialitātes respektēšanu. Darba devējs nevar saņemt automātiskas kopijas no visām saņemtajām un nosūtītajām darbinieka elektroniskā pasta vēstulēm, jo tas ir pārmērīgi. Līdz ar to darba devējs nav tiesīgs piekļūt un izmantot darbinieka privātos e-pastus pat tad, ja viņš ir pārliecināts, ka tajos iekļautā informācija var atklāt darbinieka veiktus pārkāpumus.

Būtiski ir ņemt vērā, ka civilprocesā ir piemērojams sacīkstes princips. Sacīkstes procesā puses sniedz tiesai informāciju – pierādījumus un argumentus, prezentējot savu lietas skatījumu, un fakti tiek noskaidroti, tiesai vērtējot šo informāciju caur savstarpējo pušu pozīciju, pierādījumu un argumentu kritisku izvērtējumu. Savukārt administratīvajā procesā

tiek piemērots objektīvās izmeklēšanas princips, kas paredz tiesas pienākumu lietas ietvaros noskaidrot objektīvo patiesību un nodrošināt pierādījumu pietiekamību neatkarīgi no tā, vai procesa dalībnieki ir vai nav tiesu informējuši par visiem lietas pareizai izspriešanai būtiskiem apstākļiem, kā arī ir vai nav sagādājuši pietiekami daudz pierādījumu. Civillietās, kur tiesa pati nepiedalās pierādījumu vākšanā, lietas dalībnieki var būt ieinteresēti grozīt vai dzēst e-pastu saturu, lai pamatotu savus argumentus. Līdz ar to civillietās dalībniekiem ir lielāks slōgs pierādījumu ticamības pierādīšanā nekā administratīvajās lietās.

Lai e-pasta sarakstei piešķirtu lielāku ticamību, būtu vēlams iegūt iepriekšminēto e-pasta tehnisko informāciju no uzglabāšanas (*hosting*) pakalpojumu sniedzēja. Papildus lietas dalībnieks var lūgt zvērinātam tiesu izpildītājam fiksēt akta veidā e-pasta saturu.

Kopsavilkums

E-pasta sarakstes var būt pierādījumi tiesā, un, palielinoties e-komercijas izplatībai un informācijas tehnoloģiju sniegto iespēju nozīmei, tās arvien biežāk izmanto kā pierādījumus. Sniedzot tiesā e-pasta sarakstes, jāpārlicinās, ka tās ir atbilstoši noformētas un atbilst pierādījuma ticamības, pieļaujamības un attiecināmības prasībām.